

לעילוי נשמת

מרת אלישבע ע"ה בת יבלחט"א יעקב אליהו ושרה הורביץ

הבחור שמואל אלעזר ז"ל בן יבלחט"א נתן ואביבה הורביץ

כחש הארץ על ידי פשתן

זרע פשתן מכחיש בארץ הרבה, ואינה חוזרת ליושנה עד 7 שנים.

זמן גדילת קורות שקמה

אילן שקמה קוצצים ממנו ענפים לקורות הבניין, וכל ענף גדל 7 שנים עד שהוא ראוי לשמש לקורה.

זריעת פשתן וקציצת קורות

שקמה באריסות וחכירה

אריס החולק עם בעל הקרקע בתבואה, **רשאי** לגדל בשדה כל דבר, אף על פי שבכך מחליש את הקרקע לשנים הבאות.

אבל **החוכר** קרקע, שנוטל את כל התבואה לעצמו, **אינו רשאי** לגדל בה אלא דברים שלא יחלישו אותה אחר זמן חכירותו. ולכן אין לו לגדל פשתן, אלא אם כן ישהה בחכירותו 7 שנים אחרי שזרע את הפשתן. וכן לא יקצוץ קורות מהשקמה שבשדה, **אלא אם כן ישהה בחכירותו 7 שנים** אחר הקציצה.

אמנם **לדעת אב"י**, רק לקצוץ את השקמה אסור לו, אבל כל מה שהשביחה השקמה בזמן החכירה, שלו הוא, ובעל השדה משלם לו את השבח הזה.

ולדעת רבא, מאחר שאין לו לקצוץ את הקורות, אין לו שום חלק בהם, ואף לא מה שהשביחו בזמן החכירה.

שבח שהכל מודים שמשלמים עליו

- **החוכר שדה מחבירו לזמן מסוים**, ובהגיע זמנו לצאת היו בה ירקות, שאינו יכול לעקרם, [כגון שיום השוק רחוק, ואי אפשר לקיימם עד יום השוק אלא כשיהיו בקרקע], הכל מודים שבעל השדה משלם לחוכר את שווי הירקות הללו.

- **הקונה שדה מחבירו**, והגיע היובל וחזרה לבעליה, הכל מודים שבעל השדה משלם לקונה את כל מה שהשביח בשדה, אפילו בקורות שקמה, כי מעיקר הדין הכל של הקונה, אלא שמלכו של עולם הפקיע ממנו את מה שמכרו לו, והחזירו למוכר, שנאמר "ויצא ממכר בית וגוי", אבל שאר דברים שהשביח בשדה ולא באו אליו מהמוכר, עדיין שלו ולא הופקעו ממנו, ויש לבעל השדה לשלם לו עליהם.

- **החוכר שדה לזרוע בה אספסתא** [שקוצרים ומאכילים לבהמות], וצמחו בה אילנות, מאחר שהחוכר ירד לקרקע על מנת ליטול את כל מה שיצמח בה, ובמקום שצמחו האילנות היה יכול לזרוע אספסתא וליטלו, אין לו להפסיד, ויש לו ליטול חלק באילנות. **לדעת רב פפא**, הוא נוטל את כל השבח של האילנות. **ולדעת רב שישא בריה דרב אידי**, מאחר שלא ירד לעבודת השדה אלא ליטול דברים שעתיד לקצוץ, אינו נוטל אלא כפי מה שהם שווים להדלקה [=דמי עצים], שזהו שוויים אם יקצצו. י"מ שכן הדין כשהאילנות אינם ראויים לנטיעה במקום אחר, אם יקצצו מכאן, אבל אם ראויים לנטוע במקום אחר, נוטל את כל שוויים. וי"מ שרק כשלא התכוון לנטיעת דברים העומדים להתקיים בקרקע, אין לו ליטול אלא כפי שווי האילנות אחר עקירה, אבל אם התכוון לנטיעת דברים העומדים להתקיים, נוטל את השבח כפי שהם שווים בקיומם.

שבח שהכל מודים שאין משלמים עליו

- **החוכר שדה אילנות**, על מנת לאכול את פירותיהם, אינו נוטל את השבח ששבחו האילנות בעובייהם בשנות החכירות, כי לא ירד

אלא על מנת ליטול את הפירות.

- החוכר שדה מוקפת גבשושית שאינה ראויה לזריעה, וצמחו בגבשושית הזו אילנות, אינו נוטל אפילו את שוויים להדלקה [=דמי עצים], כי מתחילה לא ירד אלא למה שיצמח בשדה עצמו, ולא למה שיצמח בגבשושית שאינה ראויה לזריעה, ואם כן כשצמחו בה אילנות, לא הפסיד את מקום הזריעה שירד אליו מתחילה.

שתלא [בכרם]

הוא המקבל קרקע פנויה, ונוטע בה כרם, ומעבד את הכרם, ושכרו שחולק בפירות הכרם בשווה עם בעל הקרקע.

אריס [בכרם]

הוא המקבל כרם נטוע, ומעבד אותו, ושכרו שחולק עם בעל הכרם בפירות, באופן שנוטל פחות מבעל הכרם, [לשליש או לרביע].

שתלא שמת

שתלא שמת, אינו מוריש לבניו את זכותו לעבד את הכרם, ולחלוק בפירות, אלא מקבלים את מה שהשביח עד מותו, ומסולקים מעבודת הכרם להבא. [ומה שאמרו בגמרא, ולא מילתא היא, היינו שאין זה נכון שמסלק את הבנים בלא לתת את השבח].

וי"מ שהשתלא מוריש לבניו את זכותו לעבד את הכרם, ולחלוק בפירות, [ומה שאמרו בגמרא ולא מילתא היא, היינו שאין זה נכון שמסלק את הבנים].

כל פסידא דלא הדר כמותרין ועומדין דמי

כל המנויים להלן, אם טעו במלאכתם, יש בכך הפסד שאין לו תקנה, ולכן אינן צריכים התראה לסלקם, וכמותרים ועומדים הם, ואם קלקלו מסלקים אותם מיד:

א. מקרי דרדקי [=מלמד תינוקות], שאם לימד טעות, שוב אינה יוצאת מלב התלמידים, והרי הם לעולם בטעותם [=שבשתא כיון דעל על]. והתוסי' כתבו, שהטעות שלימד יוצאת מלב התלמידים, ומכל מקום אותו הזמן שלימד אותם טעות, נתבטלו מלימוד של אמת, ואין להשיבו.

ב. שתלא שכרם שאינו נטוע כראוי אין לו תקנה.

ג. טבחא [=שוחט], שאם התנבלה הבהמה תחת ידו, אין לה תקנה.

ד. אומנא [=מוהל תינוקות], שאם הרג או עשה את התינוק כרות שפכה, אין לו תקנה.

ה. ספר מתא [=סופר], שאם קלקל בכתיבתו, אין לו תקנה בתפילין ומזוזות. ואף בספר תורה, אם לא ימצא הקלקול הכל פסול, ואף אם ימצא, אותו הזמן התבטל.

שתלא שרוצה להסתלק מעבודתו

כבר נתבאר, ששתלא הנוטע כרם, ומעבד אותו, נוטל חצי מהפירות, ואם כן, כשהוא עובד בכרם, הרי זה כאילו חצי הכרם שלו, וחצי הכרם של בעל הקרקע, ומעתה אם הוא רוצה להסתלק מעבודתו, מאחר שמניח את חלקו ביד בעל הקרקע, יש לו לקבל מבעל הקרקע תשלום על כך. אלא שאם יקבל את שווי מחצית הכרם, בעל הקרקע נפסד, כי עד עתה היה מקבל מחצית מהפירות בלא לטרוח, ומעתה יהיה עליו לטרוח, או להוריד לעבודת הכרם אריס בתשלום, ולכן אין לתת לשתלא כל מחצית שווי הכרם, ופוחתים לו מחלקו, מה שצריך בעל הקרקע להוסיף לאריס, כדי שישאר בידו מחצית מהפירות, אחרי שישלם לאריס, שיעבוד בכרם תחת השתלא.

לסברת רב אשי – מקום שמשלמים לאריס שליש מהפירות, יש לתת לשתלא המסתלק מעבודתו ששית משווי הכרם, כי לבעל הקרקע

יש ליטול מחצה [=3 ששיות], ולאריס יש ליטול שליש [=2 ששיות], ולא נותר לשתלא אלא ששית אחת.

אולם לדעת רב אחא בריה דרב יוסף – מקום שמשלמים לאריס שליש מהפירות, יש לתת לשתלא המסתלק מעבודתו רביע משווי הכרם, כי גם אחר שהשתלא יטול רביע מהכרם, יוכל בעל הקרקע לקבל חצי מהפירות, בלא להפסיד מכיסו כשישלם לאריס, והוא על ידי שיוריד אריס רק לשלושה רבעים מהכרם [ולא לכולו], ובשלושה הרבעים הללו האריס יטול רביע אחד, [שהוא שליש מלאכתו], ובעל הקרקע יטול שני רבעים, [שהם שני שלישי מלאכת האריס, והם מחצית מכל הכרם].

קושיות במסכת זבחים

רב אשי אמר לרב אחא בריה דרב יוסף, 'כי מטית לשחיטת קדשים תא ואקשי לי [=כשתגיע ללמוד מסכת זבחים בוא ותקשה לי]. ופירש רש"י, הכרתי בך שאתה חדוד ויודע להעמיק ולהקשות, וכי מטית למסכת זבחים **שהיא עמוקה**, תא אקשי לי, ואתן לב לתרץ לפי שאלתך.

חלוקת עצי הגפנים

גפן שהזקינה בכרם, הרי היא כשאר זמורות, שחולקים בהם, ונוטל השתלא מחצה כחלוקת הפירות, כי על דעת כן מורידו בעל הקרקע.

אבל אם לא הזקינה, אלא **שטפה נהר**, וקלקלה, הרי זה כשתלא שמסתלק קודם זמנו, ואינו נוטל בה מחצה אלא **רביע**.

עצי משכון שיבשו

המלווה לחבירו, ונוטל ממנו שדה אילנות במשכון, באופן שמותר לו לאכול את פירותיה, [כגון במשכנתא דסורא או בנכיתא כמבואר בפרק איזהו נשך], אין למלווה לאכול את הפירות, אבל את גוף הקרקע אסור לו לאכול, ובכלל גוף הקרקע הם האילנות עצמם, שאסור לו לקוצצם ולהשתמש בעצים להסקה, אולם אם יבשו האילנות בתוך הזמן שהיתה השדה ממושכנת, ושוב אינם עושים פירות אלא עומדים להדלקה והסקה, הדין כך:

אם יבשו האילנות בזמן הראוי להם להתייבש [כגון מחמת זקנה] – **לדעת אביי, המלווה נוטל אותם, כי כשהאילנות מתייבשים, רגילים להשתמש בהם להסקה, ונטילת גופם להסקה היא כנטילת פירותיהם בזמן שעשו פירות. ולדעת רבא, המלווה אינו נוטל אותם, כי אין לו ליטול אלא את הפירות, ולא את גוף העצים, ומאחר שגוף העצים שייך ללווה, וממושכן למלווה, הלווה נוטל אותם וקונה בדמיהם קרקע, והמלווה אוכל פירותיה עד תום זמן המשכון.**

ואם יבשו האילנות קודם הזמן שהיו ראויים ליבש – הכל מודים שהמלווה אינו נוטל את העצים תחת הפירות שהיה לו ליטול מהם, כי אף לדעת אביי, אין אכילת העצים תחת הפירות, אלא בזמן שראויים להתייבש, אבל קודם הזמן הזה, אין למלווה לאכול את גופם, ולכן הלווה נוטל אותם, וקונה בדמיהם קרקע, והמלווה אוכל פירותיה.

ניתן לקרוא את האותיות המודגשות בלבד כסיכום קצר של הדף

[לתרומות ולהנצחות](#)

[לרכישת ספרי בקיצור באתר אמזון](#)

[להצטרף לקבוצת וואצאפ לקבלת הקבצים מידי יום](#)

[להצטרף לקבוצת טלגרם לקבלת הקבצים מידי יום](#)

כל הזכויות שמורות © מותר להפיץ שלא למטרה מסחרית